

1.

Lapska seder och föreskrifter rörande mat och matlagning.

Hos allahanda naturfolk träffar man som bekant en hop egendomliga föreställningar rörande de födoämnen, som de använda, och det sätt, hvarpå dessa födoämnen skola anrättas. Många folkstammar tro t. ex., att de härstamma från ett eller annat djur, af hvilket de då ha sitt namn, och hvars bild eller »totem» de ha upprest vid sina hyddor eller i allmänhet begagna som ett slags vapen eller symbol. För detta samma djur hysa de då af lätt förklarliga skäl en helig vördnad, och ingen vågar jaga och döda det samma eller äta dess kött. Hos åter andra folk vill man icke äta köttet af ett eller annat husdjur, enär man uppfattar detta husdjur som människans vän och kamrat, hvilken man icke kan behandla så ovänligt och pietetslöst, att man utan vidare äter upp honom.

Äfven hos lapparne finner man en hel del märkvärdiga föreställningar rörande deras födoämnen och en hop minutiösa regler för hvilken mat man får äta och hvilken man icke får äta. Det torde då icke vara utan sitt intresse att ge en sammanhängande framställning af hvad man vet härom, särskildt som hittills endast sparsamma notiser rörande hithörande frågor sett dagen i den tryckta literaturen. De flesta och bästa underrättelserna i

ämnet finner man i framlidne kyrkoherde J. NENSENS handskrifna samlingar i Uppsala Universitetsbibliotek (här betecknade N.). Några notiser träffas äfven i en del tryckta böcker om lapparne, hvarjämte också undertecknad (i Offerdal, Jämtland) gjort en del anteckningar i ämnet (här betecknade W.).

Som en lämplig inledning till denna framställning kunna PEHR HÖGSTRÖMS ord i hans bekanta *Beskrifning Öfwer de til Sweriges Krona lydande Lapmarker*, Stockholm 1747, sid. 124 o. f. anföras: »Då han [husbonden] fått sin gryta eller kittil af elden, har han antingen, som Eli Söner, en gaffel, eller betjenar han sig, som allmänare sker, af de fem, sedan han med en skopa tagit köttet eller fisken ur sjelfwa grytan. Sedan beskådar han noga hwart och et stycke, emedan hos dem wid delningen lærer wara något hemligt at i akt taga, i anseende til dem de ärna gifwa wissa stycken, efter hwars och ens stånd och kön, samt hwart styckes belägenhet uti Renen, i anseende til fram och åter, etc.»¹ I det följande skall först meddelas det man vet om detta »hemliga at i akt taga» vid fördelningen af maten bland familjens medlemmar.

Framför alt gälde dessa föreskrifter de olika delarna af renen, sålunda:

1. Hufvudet. »Qvinderne var det ey tilladt at æde et Rensdyrs Hoved-Kiød» (KNUD LEEM: *Beskrivelse over Finmarkens Lapper*, Kiøbenhavn 1767, sid. 500).

Köttet kring den jämte hornen afhuggna delen af hufvudskålen åts fordom icke (Ranbyn, Lycksele lappmark; N.).

Renens hjärna åts fordom icke af kvinnor (Ranbyn; N.).

Då ett barn dreglar, kommer det sig däraf, »att Modern under sin grossesse ätit slimmer i fiskhufvudet, såsom tunga, m. m. eller lös kött vid Rentungan», men det går bort, om någon, då barnet dreglar, omtalar detta, »liksom talar upp det» (Ranbyn; N.).

2. Halsen. Köttet på renens halskotor, åtminstone de öfre, åts fordom ej af kvinnor, emedan renarna stuckos där vid slakten, och köttet däromkring altså var blodigt (Ranbyn; N.).

¹ HÖGSTRÖMS *Beskrifning* afser närmast förhållandena i Norrbottens lappmarker.

Den första halskotan, från hufvudet räknadt (*pietternestakte*), fick husbonden, den andra (samma namn) matmodern, den tredje (*njomeltakte*, harbenet) barnen, den fjärde (*svainastakte*, drängbenet) drängen, den femte (*sepetakte*) husbonden, den sjätte (*pjällostakte*) pigan (Åsele; N.).

Första och andra halskotan från hufvudet räknadt skola pojkarne ha, tredje och fjärde gubbarne och femte och sjätte kvinnorna (Offerdal; W.). I Vilhelmina, Åsele lappmark, få enligt mina uppteckningar flickorna den fjärde och gossarne den femte halskotan.

Tjäpotensepetakte (*sepetakte* i halsen, jfr ofvan) tillhörde männens andel, men »kvinnorna voro nog också snåla efter det» (Ranbyn; N.).

Petternes (jfr ofvan) fingo icke kvinnorna äta (Dorotea, Åsele lappmark; N.).

Köttet på halsen (*njara*) pläga lapparne fläka i sär vid slakten, hvarvid också den sista halskotan (*njaratakte*) får följa med. Detta halsstycke spärras ut med en käpp och kommer njaratakte då att befinna sig i dess midt. Njaratakte var karlarnes andel; inga kvinnor fingo äta det, men af »halsfetan» fingo de äta, för att de ej skulle få ondt i axlarna (Ranbyn; N.).

Det lösskurna halsköttet äfvensom halsfettet skola kvinnorna ha, men njaratakte är karlarnes del (Offerdal; W.).

Traditionen var sålunda icke fullständigt lika i alla trakter.

3. Bogen. Bogbladet är kvinnornas del och det nedre bogbenet karlarnes (Offerdal; W.).

4. Ryggen. Det, som är längst fram på ryggen, skola barnen ha och kvinnorna det, som är baktill på ryggen (Offerdal; W.).

5. Korsbenet åts förr icke af unga kvinnor, emedan det skulle förorsaka hufvudvärk och svår barnsbörd. Äfven yngre personer af mankönet gåfvo det gärna åt de äldre (Ranbyn; N.).

Korsbenet fick ej ätas af gossar och flickor, när de gifte sig, hvarför de gåfvo det åt fadern eller svärfadern (Dorotea; N.).

Korsbenet fick gammalt folk (Åsele; N.).

Korsbenet skall den äta, som är älst. Om man är i skogen och slaktar, så skall man åtminstone bära hem korsbenet, om ingen ting

annat; annars skall den ha korsbenet, som är älst af dem, som äro i skogen (Offerdal; W.).

6. Märgbenen. På hvarje ren finnas åtta »märgben», två på hvarje ben; af dessa är det öfre på bakbenet (= ö. b.) störst och märgrikast och det nedre på frambenet (= n. f.) minst och märgfattigast. De utdelas på följande sätt:

Husbonden får 1 ö. b. och 1 n. b. eller 2 n. b.

Matmodern får 1 ö. b. och 1 ö. f.

Drängen får 1 n. b. och 1 ö. f. eller 1 ö. b. och 1 n. b.

Pigan får 1 n. b. och 1 n. f.

Barnen få hvar sitt n. f. (Åsele; N.).

I Offerdal få kvinnorna ö. b., gubbarne n. b., små barn n. f. och litet större barn ö. f. (W.).

7. Svanskotorna hörde till de gamla kvinnornas andel; äldre män fingo också äta dem, men icke unga kvinnor. (Ranbyn; N.)

Svensen skola gummorna ha (Offerdal; W.).

8. Hjärtat. I synnerhet unga kvinnor fingo icke äta renens hjärta, emedan menstruationen då skulle bli svårare, och de skulle bli rädda för all ting. De gamla åto det, om de ville (Ranbyn; N.).

Kvinnor fingo ej äta renens hjärta (Dorotea och Åsele; N.).

Inga kvinnor få äta renens hjärta; pojkarne skola helst göra det (Offerdal; W.).

9. Lungorna ätas aldrig af människorna, utan torkas och användas till hundmat (W.).

10. Tarmarna. En viss del af det omkring tarmarna liggande fettet kallas *kukkes puoite*, »det långa fettet»; det åts blott af gamla kvinnor (Ranbyn; N.).

Om användandet af ändtarmen gäller i Offerdal det samma som om korsbenet i samma trakt; jfr ofvan 5.

11. Genitalia. Rentjurens genitalia fingo ej ätas af kvinnor; de koktes, men åtos ej gärna strax (Ranbyn; N.).

Rentjurens genitalia få icke ätas af kvinnor, och pojkar få icke äta dem ensamma, utan måste ha någon annan till hjälp, enär de annars bli för yra (Offerdal; W.). I Lule lappmark har jag likväl sett flickor äta dem.

Renkons genitalia sattes ut åt kråkorna och begagnades icke (Ranbyn; N.). Samma observation tror jag mig ha gjort både i Lule lappmark och Jämtland-Härjedalen.

Enligt andra uppgifter hängdes de fordom upp i skogen på någon gammal ställning för bättre lyckas skull, men nu ges de åt hundarna (Ranbyn; N.).

12. Kött i allmänhet. »Hverken en Mands- eller Qvindes-Person vilde æde det Lem af et Dyr, i hvilket de selv befandt sig med Svaghed behæftede, saa at, havde de svage Øyne, vilde de ikke æde Dyrets Øyen; vare de plagede af Ryg-Verk, vilde de ey æde det Kiød, der sad ved Ryg-Beenene, ogsaa fremdeles.» (LEEM, sid. 500.)

13. Harkött. Harens öron, hufvud och ben åtos icke, utan kastades bort (Ranbyn; N.).

14. Svinkött. »Lapperne æde ikke Svine-Kiød; thi de, som der siges, indbildte sig, Svinene at være *Noaaidernes* eller Trolld-Mændenes Riide-Hest. At de ikke æde Svine-Kiød, er sandt, det kan jeg melde af egen Erfarenhed; men, om bemeldte Indbildning er den virkelige Aarsag til Afhold fra dets Æden, veed jeg ikke.» (LEEM, sid. 501.)

15. Fisk. Om »slimmer», d. v. s. lösa delar i fiskens hufvud, jfr ofvan 1.

Den s. k. ormtarmen, d. v. s. ändan af fiskens tarmar, åts ej (Ranbyn; N.).

16. Mjolk. »En Mands-Person fik ey Tilladelse at æde af den første Melk, som malkedes af en Koe, efterat den nylig havde kalvet, førend man havde ladet lidet Meel derudi.» (LEEM, sid. 500.)

17. Seder, knutna till vissa dagar. »Fiällapparna — — — äta kiött, ost och mjölk — — — Vndantagandes alle freedagar, så alle Fiällappar hålla sina faste dagar och willia så icke äta något kiött uthan fisk, och så framt the ey sielfwe kunna fåå fisk, kiöpa the honom af andre Lappar, om the så ingalunda kunna fåå fisk till kiöps eller den sielfwe fånga, äta the miölk och ost.» (RHEEN: *En kortt Relation om Lapparnes Lefwarne och Sedher*, Svenska Landsmälen XVII, 1, sid. 19; afser förhållandena i Lule lappmark.

Det samma omtalas också för Pite lappmarks vidkommande i GRAANS *Relation*, Sv. Landsm. XVII, 2, sid. 39).

Välling, kokt på köttspad, äts fordom aldrig på söndagar och fredagar, ty i så fall skulle renarna mjölka blod och deras spenar hårdna och förderfvas (Ranbyn; N.).

Lapparne anse det för en stor synd att äta kött på julaftonskvällen. De fastade likaledes på den gamla julaftenen (d. v. s. julaften efter gamla stilen) till *joulu-gadzes* (julföljets, julandarnas) ära och på Mariadagens afton (efter gamla stilen) för god framgång i barnens uppfostran (Utsjoki, Finska Lappland; ANDELIN, *Suomi* 1858, Helsingfors 1859, sid. 284).

På helgonet Ivan Postniks dag (den 2 sept.) äta lapparne i Petschenga fisk, men röra icke fiskens hufvud (Ryska Lappland; CHARUZIN: *Russkie lopari*, Moskwa 1890, sid. 211).

18. Seder och bruk rörande björnens kött. Hos naturfolken i det arktiska Asien och Europa äfvensom hos eskimåerna anses björnen vara ett heligt djur, vid hvars jakt allahanda ceremonier förekomma. För lapparnes vidkommande ha dessa ceremonier utförligt skildrats af bl. a. v. DÜBEN i hans arbete *Lappland och lapparne*, sid. 280 o. f., där man äfven träffar en redogörelse för de festligheter, som följde på björnens dödande. Det var naturligt, att de föreskrifter, som iakttogos vid fördelandet af renens kött mellan de olika medlemmarna af familjen, äfven skulle på ett eller annat sätt återkomma, då det var fråga om björnen, och våra källor ha också allahanda ting att förtälja härom.

RHEEN säger t. ex. sid. 45: »Tå nu alt kiöttet, blodet och ijstret [af björnen] är kookat, deelar Skaffaren thet sönder emellan gästerna, så at hwar och een fåhr sin deell bådhe af kiött Och ijster, warder och så gifwit hustrona deras deell. Men icke må någon quinnos pehrsson komma i den kottan ther Biörn kookat warder, icke heller gifwes något åth hustrorne af baakdehlen uthan af framdehlen.»

En annan källa berättar följande: »Fast än alt Björnköttet warder kokadt på en gång, dock kokas icke alt utan åtskilnad i en och samma gryta eller kättel, utan framdelen af Björnen kokas i en annan, och bakdelen i en annan kättel, och det för den orsak,

at qwinfolk få ej äta af framdelen, eller längre fram af Björnen, än wid pass så långt fram på honom, som qwinnan räckte med sina armar, när hon omfamnade Björnen, som bar henne utur hidet» (enligt en lapsk folksaga). — — — »Eljest äta manfolken för sig sielfwa på det stället der Björnen blifwit flådd och kokad, qwinfolkens del bärs i deras hwardags koja: Och då se de genom en mässingsring på dem som bära köttet, sprutande ahlbareck öfwer dem, såsom ock öfwer köttet; på samma sätt se de ock på barnen, som warit hos manfolken der Björnen blef kokad, och säja: Sjålest mo. *H. e.* pryd mig. Den första betan af Björnköttet, måste qwinfolken först antingen låta falla igenom en mässingsring, eller ock hålla ringen för munnen, och så genom den samma taga den första betan at äta. Sidst inbäres björnswantsen eller stubben, som oflådd med någon widföljande fetma blifwit kokad: *Soiwe neit*, eller björnkarlens hustru, som gömde den förr omtalte wridna björkringen i ett linnekläde, tager nu fram den samma, på hwilken alla närwarande qwinfolk och barn fästa någon ring eller ett stycke mässings-käd; och sedan de ätit hwad som kunnat ätas, samt ock utsugat alt flått som fastnat i håret på björnswantsen, bindes han fast med nysnämde beprydde björkring, och öfwerlemnas så til karlarna som förwara honom at tillika med andra ben nedgrafwas, hwar om sedan berättas skal. Här på betäcker alt qwinfolket sina ansikten och då kyssas de af manfolket samt betackas för det de warit obeswårade i Björnens hedrande» (PEHR FJELLSTRÖM: *Kort Berättelse, Om Lapparnas Björna-fänge*, Stockholm 1755, sid. 24 o. f.; afser närmast förhållandena i Västerbottens lappmarker).

»En del tilstådja ej sina hustrur och barn äta af [björn]köttet. Somlige tillåta sina hustrur at äta deraf, åtminstone wissa delar, men det skal ske genom en Mässingsring, den de sätta för munnen» (HÖGSTRÖM, sid. 210).

»Efter at Kiødet var kocht, gjorde Mændene sig dermed tilgode, lode ogsaa tilbringe Qvinderne en Deel deraf, men derhos toge nøye i Agt, at ikke noget Stykke af Bjørnens Bagdeel dem blev givet» (LEEM, sid. 503).

Vid björnfesten »koka och äta Qvinnorna det som de fått af Björnen, och måste då äta med trägafflar, *Saiher*, att inte röra specket» (Jokkmokk; N.).

Björnens kött kokades i en särskildt för detta ändamål uppförd liten koja i två kittlar, en för männen och en för kvinnorna. Männens andel var de främre delarna af björnen, kvinnornas de bakre delarna. Då man sedan åt, fingo icke kvinnorna taga i köttet med händerna, utan männen togo köttbitar på för ändamålet gjorda trägafflar och räckte dem åt kvinnorna, som togo emot dem med trägafflar. Så åt man björnkött och söp bränvin, så länge björnen räckte (Offerdal; W.).

Man åt björnköttet utan att spara, så länge det räckte. Karlarne höggo sönder köttet i småbitar åt kvinnorna och buro in det åt dem i deras kåtor, hvarefter kvinnorna åto det med knif och gaffel, för att det skulle vara förnämt och högtidligt. Blodet, hjärtat och benen af björnen fingo kvinnorna icke äta, emedan han då kunde bli ond på karlarne, så att de med möda kunde få honom och vara i fara, när han skulle fångas (Ranbyn; N.).

»En hafvande Qvinna feck ej smaka Björnköttet; om hon nyss förut fått barn, feck hon smaka räckt på ett spett, trenne bitar» (Jokkmokk; N.).

Kvinnorna fingo ej äta den välling, som bereddes af björnens blod med ilagda bitar af »hudfetan» (Åsele; N.).

Alla källor samstämma däruti, att björnens kött icke kokades i den vanliga kåtan, utan i en särskildt för detta ändamål uppförd sådan, enligt FJELLSTRÖM i »en ny koja, såsom ett skjul, af klufna bräder, och betäckte med granris». Till denna koja fingo inga kvinnor komma, »utan allenast barn och flickor, som ännu ej äro man vuxna», ej håller fingo några kvinnor se på flåendet, slaktandet och kokandet af björnen. Om grytan hotade att koka öfver, fick man ej hjälpa detta genom att hälla i vatten eller maka undan elden, utan medels »en besynnerlig och i sådan omständighet tjenlig och brukelig sång»; först måste emellertid tillses, om icke kvinnorna voro skuld till det hotande tillbudet genom att förehafva »något oanständigt och wid sådant högtideligit tilfälle otjänlig sysla».

Rörande öfriga i sammanhang härmed brukliga ceremonier må här hänvisas till framställningen hos DÜBEN. Omtalas må blott, att enligt FJELLSTRÖM icke det ringaste salt begagnades vid kokningen af björnköttet.

19. Bakdörrens rol vid matlagningen. I gamla tider fans det icke blott den vanliga dörren på lappkåtan, utan äfven en annan, mindre dörr på baksidan af den samma, hvilken begagnades vid vissa mera heliga eller betydelsefulla tillfällen; jfr DÜBEN, sid. 284. Den hade äfven sin betydelse vid matlagningen, såsom t. ex. RHEEN berättar sid. 15: »Baak för kottarne hafwa the een lijten döör, ther igenom the inkasta theeras maatwahrör, särdeles thet the fånga af Skogen, såsom foglar och wildbrå; eller af Siögar såsom ähr allehanda fisk, dätta må icke inbäras igenom then Rätta dören, utan thet skall inkastas igenom baakdören. Men Ost, Miölk och andre Maathwaror bära the igenom then Rätta dören.» På samma sätt berättar GRAAN, sid. 40, men häremot anmärker en anonym hand i GRAANS manuskript: »Alt hwadh som af Lappens boskap kommit är, dett bäres igenom Dören, men Wilbrådh ok Fisk stoppas in igenom hählett baak på kåtan mitt emoth Dören.»

20. Männens andel vid matlagningen. Det var icke endast, då det var fråga om björnkött, som männen hade att ombesörja matlagningen. Alla äldre källor intyga enstämmigt, att detta bestyr äfven eljes till större eller mindre del ålåg männen, och samma förhållande är rådande än i dag. RHEEN säger sid. 19: »All maat måste manfolcken koka och tillredha och ey qwinfolcken, undantagandes een qwinnos pehrson ähr på Reesan, ther inga Mäns pehrsoner ähro stadde, elliest kookar aldrih någon qwinna», och TORNÆUS, *Berättelse om Lapmarckerna och Deras Tillstånd*, Svenska Landsmålen XVII, 3, sid. 62: »Manfolken allena koka och laga maten, särdeles Reen och Biörnkött, såsom wore Qvinfolken för deras naturlige fehl och swagheet skull, intet wärde sådant at handtera»; TORNÆI skildring afser Torne och Kemi lappmarker. LINNÉ yttrar i dagboken öfver sin lapska resa (*Ungdomsskrifter* II, Stockholm 1889, sid. 113): »Manfolken koka gemenligen här [i Kvikkjokksfjällen], qvinfolken göra allenast osten och hantera mjölkmaten, men all

fisk och köttmat mannen; och om hustrun är ej tillstäds mjölkmaten och osten äfven.» Enligt LÆSTADIUS, *Fortsättning af Journalen öfver missions-resor i Lappmarken*, Stockholm 1833, sid. 35, åligger likväl korftillverkning och kokning af tarmar kvinnorna. Från Dorothea berättas af NENSEN, att karlarne i synnerhet lagade köttmat och kvinnorna mjölkmat, och från Ranbyn, att kvinnorna under tiden för menstruationen ej fingo bereda ost eller laga mat. I Offerdal få menstruerande kvinnor icke röra vid maten (W.) och i ryska Lappland få kvinnorna icke tvätta vilda renars kött (men väl äta det; CHARUZIN, sid. 207).

Såsom redan antydts, ha karlarne ännu i dag en betydlig andel i matlagningen. Åtminstone är så fallet hos alla nomadiserande svenska lappar, äfven hos de mest civiliserade bland dem, så att det t. ex. omtalas som något besynnerligt, om någon lapsk husmoder erhållit så stor makt och myndighet i huset, att hon till och med sköter om köttgrytan. Så vidt jag kunnat finna, är det öfver hufvud taget kokningen af kött, som för närvarande uteslutande förrättas af männen. Kvinnorna åter laga all mjölkmat och koka ofta fisken, hvarjämte stekning af kött och fisk esomoftast faller på deras lott. Brödbakning, d. v. s. beredningen af »glödkakor», åligger alltid kvinnorna och plägar vanligen utföras af småflickorna. Kaffekokningen faller också på kvinnornas del, åtminstone för det mesta.

Någon egentlig grund till det egendomliga förhållandet, att männen skola åtminstone delvis laga maten, torde emellertid de nuvarande lapparne knappast känna till, utan bruket upprätthålles uteslutande på grund af gammal tradition.

21. Måltider. Hos de nomadiserande lapparne är kvällsvar den alltid hufvudmåltiden. Frukosten är likaledes kraftig, men middagsmålet nedsjunker mera till rangen af ett mellanmål, som ofta måste alldeles undvaras af dem, som gå i vall med renarne. LINNÉ, sid. 59, 141, säger till och med uttryckligen, att lapparne endast äta två gånger om dagen, ibland endast om aftonen. De norska fiskarlapparne åter ha ofta mera oregelbundna måltider och äta, när det så kan falla sig, och de rysk-lapska halfnomaderna

äta enligt CHARUZIN, sid. 91, fyra gånger om dagen, kl. 6 på morgonen, vid middagen, kl. 4 och kl. 9 på kvällen.

22. Bordsbön, åtminstone en tyst sådan, torde brukas öfveralt och begagnades äfven i gammal tid, men att märka är, att »ej warder det läsit til eller ifrån bord, när björnkött warder ätet» (FJELLSTRÖM, sid. 25).

De svenska lapparne äta alltid med obetäckt hufvud, d. v. s. då männen, kvinnorna åter taga aldrig af sig mössan, utom då de skola tvätta och kamma sig.

Om sättet för matens uppläggning och för dess förtärande (utan tallrik, gaffel och bordsknif) behöfver här icke närmare ordas, jfr t. ex. DÜBEN, sid. 138 o. f. Likaså ligger det utom ramen för denna uppsats att tala om de olika födoämnen, som lapparne använda, och om den rol, som kött, flott, fisk o. a. spelade vid allahanda offer — härför redogöres lämpligast i samband med en fullständig beskrifning på hur dessa och andra offer försiggingo.

Till slut några ord angående orsakerna till dessa föreställningar och föreskrifter om mat och matlagning. Ursprunget till några af dem är uppenbarligen att söka hos de kringboende folken. Så är särskildt fallet med de rent kristna föreställningarna om att vissa dagar i veckan skola vara fastedagar (mom. 17) äfvensom med seden att icke äta hufvudet på fisken den 2 september, hvilken sed enligt CHARUZIN äfven förekommer i vida kretsar i Ryssland (där man icke äter någonting rundt på den dagen). Rent lapska torde åter de egendomliga föreskrifter vara, som röra fördelningen af de särskilda styckena af renen ibland familjemedlemmarna efter ålder och kön. Den princip, som härvid gör sig gällande (eller rättare sagdt gjorde sig gällande), är i en mängd af de anförda fallen tydligen den, att kvinnorna såsom tidsots orena varelser icke få äta eller taga någon befattning med vissa bättre och värdefullare eller kanske också heligare födoämnen. Denna princip framträder synnerligen tydligt i fråga om björnens kött, men också i den omständigheten, att kvinnorna äro till större eller mindre omfång uteslagna från all matlagning. På samma princip torde man väl

också kunna hänföra en hel del af de öfriga detaljbestämmelserna i dessa »Speiseverbote»; särskildt att observera är härvid, att vissa delar af renen (mom. 5, 7) ej fingo användas af unga kvinnor, men väl af gummor, hvilka naturligtvis i följd af menstruationens upphörande ansågos vara något mindre orena än de unga kvinnorna. Föreställningen om kvinnornas orenhet återkommer för öfrigt öfveralt i den lapska folktron; här må endast påminnas om förbudet för kvinnor att röra vid spåtrumman, att nalkas offerplatser, att gå rundt om kåtan, att stiga öfver fötterna på männen, då de skola gå till sin plats i kåtan, o. s. v., förbud, som delvis ännu upprätthållas.

Den principiela utestängningen af kvinnorna från vissa slag af födoämnen kan naturligtvis ha utgjort utgångspunkten för uppkomsten af detaljbestämmelser rörande de öfriga familjemedlemmarnas föda, genom hvilka unga personers mat fått en något annan sammansättning än de ålderstignas o. s. v., men härom torde ingenting kunna med bestämdhet sägas. Säkert torde det emellertid vara, att inga totemistiska åskådningar (jfr inledningsorden) gjort sig gällande vid utformandet af de lapska »Speiseverbote».

KARL BERNHARD WIKLUND.
